

**Пропозиції щодо адаптації програми зовнішнього незалежного оцінювання
результатів навчання з історії України,
здобутих на основі повної загальної середньої освіти
для осіб із глибокими порушеннями зору, які використовували в процесі навчання шрифт Брайля**

Пояснювальна записка

Метою зовнішнього незалежного оцінювання з історії України є виявлення рівня сформованості ключових та історичної компетентності випускників школи, які мають порушення зору, визначення відповідності результатів їх навчально-пізнавальної діяльності Державному стандарту.

Програма зовнішнього незалежного оцінювання з історії України адаптована для осіб з порушеннями зору з урахуванням основних складових історичної свідомості, мети, змісту та результатів навчально-пізнавальної діяльності, які закладені в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти та чинній навчальній програмі з історії України для закладів загальної середньої освіти та спеціальної освіти. Вона охоплює шкільний курс історії України від найдавніших часів до сьогодення.

Програма передбачає перевірку рівня сформованості в учнів насамперед історичної компетентності, до елементів якої належать:

хронологічна компетентність — уміння орієнтуватися в історичному часі, встановлювати близькі та далекі причинно-наслідкові зв'язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах, виявляти зміни і тяглість життя суспільства; *(у осіб з порушеннями зору при виконанні завдань може сповільнюватись швидкість виконання, так як потрібен час для опрацювання завдання);*

просторова компетентність - уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і природного довкілля;

інформаційна компетентність - уміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність, виявляти і критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел; *(у осіб з порушеннями зору при виконанні завдань може сповільнюватись швидкість виконання, так як потрібен час для опрацювання завдання)*

логічна компетентність - уміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого та зіставляти різні його інтерпретації;

аксіологічна компетентність – уміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям.

Програма зовнішнього незалежного оцінювання з історії України містить пояснювальну записку, 32 теми змісту навчального матеріалу, структуровані за темами очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів з порушеннями зору, які зорієнтовані на перевірку елементів історичної компетентності та представлені у вигляді знань і вмінь.

Програма зовнішнього незалежного оцінювання з історії України має формат таблиці, яка поєднує дві частини. У лівій - результати навчально-пізнавальної діяльності учнів, де виокремлено події, поняття й терміни, персоналії, історично- географічні об'єкти, історичні джерела, історично-культурні пам'ятки - мінімум, з якого випускники повинні виявляти знання, а також - основні вміння в розрізі елементів історичної компетентності. У правій - зміст історії України відповідно до усталеної періодизації. Персоналії, які підкреслені, можуть пропонуватися для візуального розпізнавання. Знати дати створення історично-культурних пам'яток необов'язково.

Для осіб з порушеннями зору знати опис описання історично-культурних пам'яток, персону, що створила певну пам'ятку. Знати опис та назви історично- географічних об'єктів та значення історико-географічних назв.

1. Вступ до історії України	
Результати навчально-пізнавальної діяльності	Зміст історії України
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • значення понять і термінів: «історія», «історія України», «хронологія», «історичне джерело», «археологія», «цивілізація». <p>Уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів; • пояснювати сутність історії України як науки; <p>Замінити:</p> <p>«розпізнавати на картосхемі територіальні межі України» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати та характеризувати територіальні межі України;</u> • характеризувати різновидові джерела з історії України; • визначати основні загальноусталені періоди історії України. 	<p>Історія України як наука. Періодизація історії України. Джерела з історії України: речові, усні, писемні, візуальні (описово)</p>

2. Стародавня історія України

Учень/учениця знає:

- дати періодів; IV- III тис. до н. е. - розселення племен трипільської і середньостогівської археологічних культур на території України; VIII-VI ст. до н. е. Велика Грецька колонізація; друга половина V-VII ст. - Велике розселення слов'ян;
- значення понять і термінів: «палеоліт», «привласнювальне: господарство», «мезоліт», «неоліт», «неолітична революція», «відтворювальне (продуктивне) господарство», «археологічна, культура», «енеоліт», «бронзовий вік», «ранній залізний вік», «колонізація», «кочовик», «курган»;
- описання історично-культурних пам'яток: браслет із меандровим орнаментом із Мізинської стоянки; орнаментована кераміка трипільської культури; золотий гребінь із кургану Солоха - кінець V-початок IV ст. до н. е.; золота пектораль із кургану Товста Могила- IV ст. до н. е.; Збруцький Ідол. *(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання, місце знаходження або написання, матеріал виготовлення)*

Уміє:

- встановлювати співвідношення між вказаними періодами та їх віддаленість від сьогодення;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Замінити «розпізнавати на картосхемі місця основних стоянок...» на

- **називати та розпізнавати на збільшеній картосхемі місця** основних стоянок людей кам'яного віку на теренах сучасної України (Королеве, Киїк-Коба, Кирилівська, Межиріч, Мізин); території розселення носіїв трипільської і середньостогівської археологічних культур, кіммерійців, скіфів; місця розташування античних міст-

Поява та розселення людей на території України. Заняття привласнювального господарства. Неолітична революція. Поширення землеробства й скотарства на землях України. Ремесла. Трипільська і середньостогівська археологічні культури. Кочовики раннього залізного віку. Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та в Криму. Велике переселення народів. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів). Велике розселення слов'ян. Історичні витоки українського народу.

<p>колоній Північного Причорномор'я та Криму (Тіра, Ольвія, Пантікапей, Херсонес), Боспорського царства; напрямки розселення слов'ян під час Великого переселення народів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати суспільне, господарське та духовне життя носіїв трипільської і середньостогівської археологічних культур, кіммерійців, скіфів, сарматів, мешканців міст- колоній Північного Причорномор'я та Криму, давніх слов'ян; • визначати основні риси археологічних періодів, неолітичної революції, причини та наслідки занепаду Великої Скіфії, особливості грецької колонізації Північного Причорномор'я та Криму; • пояснювати наслідки та значення Великої грецької колонізації, Великого переселення народів та Великого розселення слов'ян для розвитку українських земель; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми; <p>Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати ...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>описувати, називати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
<h3>3. Русь-Україна (Київська держава)</h3>	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 860 р. - похід Аскольда на Константинополь, укладення першого відомого договору Русі з Візантією; 907, 911, 941, 944 рр.- походи князів на Константинополь; 882 р. - об'єднання північних та південних руських земель Олегом; 988 р. - запровадження християнства як державної релігії; 1019-1054 рр. - князювання Ярослава Мудрого в м. Київ; 1036 р.- розгром печенігів князем Ярославом Мудрим; 1097 р. - Любенький з'їзд (снем) князів; 1113р.- 	<p>Розселення східнослов'янських племінних союзів (поляни, сіверяни, уличі, тиверці, хорвати (білі хорвати), волиняни (дуліби, бужани), древляни). Назва «Русь». Руська земля. Утворення Русі-України (Київської держави). Внутрішньо- та</p>

укладення «Повісті минулих літ»; початок правління Володимира Мономаха в м. Київ; 1187 р.- перша згадка назви «Україна» в писемних джерелах, створення «Слова о полку Ігоревім»;

- персоналії: Аскольда, . Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Ізяслава, Святослава та Всеволода Ярославовичів, Володимира Мономаха, Мстислава Володимировича, Ярослава Осмомисла, митрополита Іларіона, Антонія Печерського, іконописця Алімпія, літописця Нестора;
- значення понять і термінів: «племінний союз», «князь», «полюддя», «язичництво», «християнство», «шлюбна дипломатія», «роздробленість», «віче», «вотчинне землеволодіння», «умовне землеволодіння», «боярин», «смерд», «ізгой», «закуп», «рядович», «холоп», «ікона», «мозаїка», «фреска», «книжкова мініатюра», «билина», «літопис»;
- опис історико-культурних пам'яток: Софійський собор у м. Київ - перша половина XI ст.; Спасо-Преображенський собор у м. Чернігів - 1036 р.; Успенський собор Києво-Печерської лаври - 1073-1078 рр.; Михайлівський Золотоверхий собор Михайлівського монастиря в м. Київ - 1108-1113 рр.; П'ятницька церква в м. Чернігів- кінець XII-початок XIII ст.; **(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання, місце знаходження або написання)**
- назва визначних пам'яток іконопису Київської Русі: Вишгородська ікона Богородиці; Свенська ікона Богородиці з Антонієм і Феодосієм Печерськими,
- назва літературних пам'яток: мініатюра «Євангеліст Лука» з Остромирового Євангелія - 1056-1057, мініатюра родина князя Святослава Ярославовича» з «Ізборника» -1073 р.,
- назва пам'яток образотворчого мистецтва: мозаїки Богоматері Оранти та Христа Вседержителя із Софійського собору в м. Києві. **(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль**

зовнішньополітична діяльність перших київських князів. Державотворення кінця X - середини XI ст.

Запровадження християнства як державної релігії. «Руська правда».

Правління наступників

Ярослава Мудрого. Русь-Україна (Київська держава) в першій третині XII ст.

Боротьба з половецькою загрозою.

Роздробленість Русі-України (Київської держави). Суспільно- політичне та господарське життя. Культура й духовність.

написання, місце знаходження або написання, матеріал виготовлення)

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
 - визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- Замінити «розпізнавати на картосхемі території розселення...» на**
- **називати, характеризувати та розпізнавати на збільшеній картосхемі (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих)** території розселення східнослов'янських племінних союзів у VIII - IX ст., шлях «із варягів у греки», походи князів на Константинополь, походи князя Святослава, територіальні межі Русі-України (Київської держави) за Олега та Ярослава Мудрого; Київське, Чернігівське, Переяславське, Галицьке, Волинське князівства за доби роздробленості (XII ст.);
 - характеризувати етапи політичного розвитку, особливості соціального і господарського життя- Київської держави (Русі-України); розвиток Київського, Чернігівського, Переяславського, Галицького і Волинського; князівств за доби роздробленості; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
 - пояснювати наслідки та значення внутрішньо- та зовнішньополітичної діяльності князів, Любецького з'їзду князів, причини та сутність політичної роздробленості Русі-України (Київської держави);
 - визначати передумови та історичне значення запровадження християнства як державної релігії;

<ul style="list-style-type: none"> • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми; Замінити «розпізнавати на картосхеми території розселення...» на • <u>називати, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
4. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава). Монгольська навала	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1199 - Створення Галицько-Волинської держави; 1223 р.- битва біля р. Калка, 1238-1264 – правління Данила Романовича; 1240 р.- захоплення м. Київ монголами; 1245 р. - біля м. Ярослав; поїздка Данила Романовича в Золоту Орду; 1253 р.-коронування Данила Романовича; • персоналії: Романа Мстиславовича, Данила Романовича (короля Данила), Лева Даниловича, Юрія I Львовича, Юрія II Болеслава; • значення понять і термінів: «ярлик», «баскак»; • історично-культурні пам'ятки: Успенський собор у м. Володимир-1160р., сучасний вигляд; церква святого Пантелеймона поблизу м. Галич - кінець XII ст.; Холмська ікона Богородиці - XII ст.; Дорогобузька ікона Богородиці - остання третина XIII (<i>пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання, місце знаходження або написання</i>) <p>Уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів; 	<p>Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Розбудова Галицько-Волинської держави (королівства Руського) в 1238-1264 рр. Монгольська навала на південно-західні землі Русі. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава) за нащадків Данила Романовича. Суспільно-політичне та господарське життя. Культура й духовність.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • визначати правильність застосування в Історичному контексті вказаних понять і термінів; <p>Замінити «розпізнавати на картосхемі королівство...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати та розпізнавати на збільшеній картосхемі (розпізнавати - для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих)</u> королівство Руське (Галицько-Волинську державу) за правління Романа Мстиславовича та Данила Романовича; напрямки походів монголів на південно-західні землі Русі; • характеризувати розвиток політичного, соціального і господарського життя королівства Руського (Галицько-Волинської держави), залежність українських князівств від Золотої Орди, наслідки золотоординського панування; діяльність вказаних історичних діячів; • визначати- передумови, особливості та значення утворення королівства Руського (Галицько-Волинської держави), особливості золотоординського панування на південно- західних землях Русі; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми; <p>Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані Історично-культурні пам'ятки (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
<p>5. Руські удільні князівства у складі іноземних держав у другій половині XIV– першій половині XVI ст. Кримське ханство.</p>	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1362 р. - битва біля р. Сині Води; 1385 р. - укладення Кревської унії; 40-і рр. XV ст. - утворення Кримського ханства; 1478 р. - визнання Кримським ханством васальної залежності від 	<p>Змагання Польщі та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Входження українських земель до складу сусідніх держав (Угорське королівство,</p>

Османської імперії; 1489 р.- перша згадка про українських козаків у писемних джерелах; 1514 р.-битва біля м. Орша;

- персоналії: Ольгерда, Вітовта, Свидригайла, Хаджі-Герая, Костянтина Івановича Острозького, Юрія Дрогобича;
- значення понять і термінів: «шляхтич», «магдебурзьке право», «магістрат», «цех», «Дике поле», «козак»;
- історично-культурні пам'ятки: Вірменський собор у м. Львів - 1363 р.; костел святого Варфоломія в м. Дрогобич - 1392 р. — XV ст.; верхній замок у м. Луцьк - друга половина XIV ст. - XV ст.; Кам'янець-Подільська фортеця— XIV- XVI ст.; Хотинська фортеця- XIII - XVI ст.; Покровська церква-фортеця в с. Сутківці; 1476 р.; замок Паданок (Мукачівський замок), XIV — XVII ст.; Генуезька фортеця в м.Судак- XIV-XV ст.; Бахчисарайський історично-культурний заповідник- XV1-XVIII ст.; ікона святого Юрія Змієборця із с. Станилія поблизу м. Дрогобич; ікона Богородиці з пророками з церкви у с. Підгородці; церква Зішестя Святого Духа в с. Потелич - 1502 р.; ікона Олексія Горошковича «Успіння Богородиці» -1547 р.
(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання, місце знаходження або написання, матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди)

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Замінити « розпізнавати на картосхемі українські землі...» на

- **називати, характеризувати та розпізнавати на збільшеній картосхемі українські землі у складі різних держав; територію**

Молдавське князівство, Османська імперія, Московське царство). Кревська унія. Велике князівство Руське Свидригайла. Остаточна ліквідація Волинського та Київського удільних князівств. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії. Виникнення козацтва. Соціально-економічне життя. Культура й духовність.

Кримського ханства; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);

- характеризувати політичне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського до і після Кревської унії; соціально-економічний розвиток українських земель, становище верств населення, діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- визначити особливості суспільно-політичного життя українських земель у складі Великого князівства Литовського, причини та наслідки Кревської унії, причини виникнення українського козацтва;
- порівнювати особливості перебування українських земель у складі сусідніх держав;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми;

Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані історико-культурні пам'ятки...» на

- **називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історико-культурні пам'ятки (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).**

6. Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст.

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1556-1561 рр. - створення Пересопницького Євангелія; 1556 р.- заснування князем Дмитром Вишневецьким на о. Мала Хортиця першої відомої Січі; 1569 р.- Люблінська унія: утворення Речі Посполитої; 1586 р.- утворення першої братської (слов'яно-греко-латинської) школи у м. Львів; 1596 р. - Берестейська церковна унія: утворення Української греко-католицької церкви (УГКЦ);
- персоналії: Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького, Дмитра Вишневецького, Криштофа Косинського, Северина Наливайка, Івана

Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни в соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорозької Січі. Повстання 1590-х рр. Братський рух. Утворення УГКЦ. Культура й духовність.

Федоровича, Герасима Смотрицького, Іпатія Потія, Мелетія Смотрицького;

- значення - понять і термінів: «воєводство», «низове козацтво», «реєстрове козацтво», «городове козацтво», «Запорозька Січ», «старшина», «кошовий отаман», «гетьман», «клейноди», «Українська греко-католицька церква», «братство», «полемічна література»;
- історично-культурні пам'ятки: мініатюри Пересопницького Євангелія- 1556-1561 рр.; Острозький замок: Кругла (Нова) вежа - кінець XVI ст.; ансамбль площі Ринок у м. Львів: Чорна Кам'яниця - кінець XVI ст., будинок Корнякта - 1580 р.; євангеліст Лука: гравюра з львівського «Апостола» -1574 р.; ***(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання, місце знаходження або написання, матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди)***

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати (події, явища, процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами, визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
Замінити: «розпізнавати на картосхемі територіальні зміни...» на
- **називати, характеризувати та розпізнавати на збільшеній картосхемі територіальні зміни, що відбулися внаслідок Люблінської унії, польські воєводства на українських землях та їхні центри; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);**
- характеризувати соціальну структуру українського суспільства, становище різних верств населення українського суспільства XVI ст., суспільно-політичні зміни, які відбулися на українських землях

<p>внаслідок Люблінської унії, здобутки в галузі культури; військово-політичну організацію козацтва; діяльність православних братств; становище православної церкви; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати причини та наслідки Люблінської та Берестейської уній, перших козацьких повстань; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми; <p>Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
<p>7. Українські землі у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст.</p>	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1618 р. - похід козаків під проводом гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного на м. Москва; 1621 р. - Хотинська битва; 1625 р. - Куруківська угода; 1632 р. - «Пункти для заспокоєння руського ‘ народу», утворення Київської колегії; 1637-1638 рр. - повстання під проводом Павла Павлюка, Якова Острянина, Дмитра Гуні; • персоналії: Петра Конашевича-Сагайдачного. Тараса Федоровича, Івана Сулими, Йова Борецького, Петра Могили; • значення понять і термінів: «фільварок», «кріпак», «панщина», «Золотий спокій»; • історично-культурні пам'ятки: ансамбль Успенської церкви у м. Львів: церква Успіння- 1591-1629 рр., вежа Корнякта -1572-1578 рр., каплиця Трьох Святителів -1578 р.; ансамбль кафедрального костелу 	<p>Змінив соціально-економічному житті. Морські походи козаків. Участь українського козацтва у війнах Речі Посполитої проти Московського царства та Османської імперії. Козацькі повстання 1620-1630-х рр. «Ординація Війська Запорозького...». Культура. Відновлення вищої православної церковної ієрархії 1620 р. Духовність.</p>

у м. Львів: каплиця Боїмів- 1609-1617 рр.; портрет Петра Конашевича-Сагайдачного з книги «Вірші на жалісний погреб шляхетного рицаря Петра Конашевича Сагайдачного» - 1622 р.; замок у с. Підгірці (Львівська область) – 1635-1640 рр.; Іллінська церква у с. Суботів – 1656 р.; *(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання, місце знаходження або написання, матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині, гравюрі)*

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати, та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;

- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Замінити «розпізнавати на картосхемі українські землі...» на

- **називати, характеризувати та розпізнавати на збільшеній картосхемі українські землі у складі різних держав; воєводства Речі Посполитої на українських землях; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);**

- характеризувати політичне та соціально-економічне становище в українських землях, становище православної та греко-католицької церков; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;

- визначати наслідки «доби героїчних походів козацтва» перших десятиліть XVII ст., козацьких повстань 1620-1630-х рр.;

- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми;

Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на

- називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).

8. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1648р.- Жовтоводська, Корсунська та Пилявецька битви; 1649 р.- Зборівська битва, Зборівський договір; 1651 р. - Берестецька битва, Білоцерківський договір; 1652 р. - Батозька битва; 1653 р. - Жванецька облога, Кам'янецький договір; 1654 р. - Переяславська рада, українсько-московський договір («Березневі статті»); 1656 р.- московсько-польське Віленське перемир'я;
- персоналії: Богдана Хмельницького, Івана Богуна, Адама Кисіля;
- значення понять і термінів: «національно-визвольна війна», «Військо Запорозьке», «Гетьманщина», «покозачення»;

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Замінити «розпізнавати на картосхемі територіальні зміни...» на

- називати, розпізнавати та характеризувати на збільшеній картосхемі територіальні; зміни, що відбулися внаслідок Національно- визвольної війни, територію української козацької держави за Зборівським і Білоцерківським договорами, місця основних подій війни; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);

Національно-визвольна війна українського народу. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави - Війська Запорозького. Внутрішньо та зовнішньополітична діяльність уряду Богдана Хмельницького.

- характеризувати відносини Війська Запорозького з Річчю Посполитою, Кримським ханством, Молдовою, Московією, Швецією та Трансільванією; умови мирних угод українців з польським урядом, українсько-московського договору 1654 р.; діяльність вказаних історичних діячів;
- визначати причини та наслідки Національно-визвольної війни, місце Гетьманщини в міжнародних відносинах тогочасної Європи;
- пояснювати наслідки й значення найважливіших битв війни та договорів у розгортанні національно-визвольної боротьби;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми.

9. Козацька Україна наприкінці 50-80-х рр. XVII ст.

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1658 р. ~ Гадяцький договір; 1659 р.- Конотопська битва; 1667 р.- Андрусівське перемир'я; . 1669 р. - Корсунська угода, визнання Правобережною Гетьманщиною протекторату Османської імперії; 1681р.- Бахчисарайський мирний договір; 1686 р. - «Вічний мир» між Московським царством і Річчю Посполитою, підпорядкування Київської митрополії Московському патріархатові;
- персоналії: Івана Виговського, Юрія Немирича, Юрія Хмельницького, Павла Тетері, Івана Брюховецького, Петра Дорошенка, Івана Сірка, Дем'яна Многогрішного. Івана Самойловича;
- значення понять та термінів «Руїна», «Великий згін», «Чигиринські походи»;

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити, дати та історичні факти (події, явища,

Внутрішньо та зовнішньополітична діяльність гетьманів козацької України 50- 80-х рр. XVII ст. Занепад Правобережжя. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України.

<p>процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів; <p>Замінити «розпізнавати на картосхемі території ...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати, характеризувати та розпізнавати на збільшеній картосхемі території, підвладні гетьманам Лівобережної та Правобережної України; території, що перебували під контролем Московського царства, Османської імперії, Речі Посполитої; (розпізнавати - для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);</u> • характеризувати зміст політичних угод, що стосувалися українських земель, особливості господарського та церковного життя; діяльність вказаних історичних діячів; • визначати, причини та наслідки Руїни; укладення гетьманськими урядами угод з державами-сусідами, найважливіших угод між іноземними державами, що стосувалися українських земель; особливості адміністративно-політичного устрою Слобідської України та Лівобережної Гетьманщини; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми. • 	
<p>10. Українські землі наприкінці XVII - в першій половині XVIII ст.</p>	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1708 р. - українсько-шведський союз, зруйнування Батурина; 1709 р. - зруйнування московитськими військами Чортомлицької Січі, Полтавська битва; 1710 р.- «Конституція;...» Пилипа Орлика; 1713 р.- ліквідація козацтва на Правобережній Україні; 1734 р. - заснування Нової (Підпільненської) Січі; 	<p>Гетьманщина в 1687-1709 рр. Повстання під проводом Семена Палія (1702-1704 рр.). Північна війна і Україна. Внутрішньополітична діяльність гетьманів козацької України 20 - 30-х рр. XVIII ст. Обмеження автономії Гетьманщини. Діяльність Першої</p>

- персоналії: Івана Мазепи, Семена Палія. Костя Гордієнка. Пилипа Орлика. Івана Скоропадського, Павла Полуботка, Данила Апостола, Феофана Прокоповича;
- значення понять і термінів: «конституція», «Малоросія», «Малоросійська колегія», «змосковщення/зросійщення», «козацьке бароко», «козацький літопис»;
- історично-культурні пам'ятки: портрет Богдана Хмельницького авторства Вільгельма Гондіуса - середина XVII ст.; Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в м. Чернігів- 1679-1689рр.; Покровський собор у м. Харків- 1689р.; ікона «Покров Богородиці» (з портретом Богдана Хмельницького) - перша: половина XVIII ст.; оборонна синагога в м. Жовква — 1692—1698 рр.; Георгіївська церква Видубицького монастиря в м. Київ -1696-1701 рр.; Преображенська церква у с. Великі Сорочинці -1732 р.; ікона Йова Кондзелевича «Вознесіння Христове» з іконостасу церкви Воздвиження Чесного Хреста монастиря Скит Манявський; гравюра Івана Мигури «Іван Мазепа серед своїх добрих справ» -1706 р.
(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання, місце знаходження або написання, матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині)

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Замінити «розпізнавати на картосхемі українські землі...» на

Малоросійської колегії, «Правління Гетьманського уряду» (1734-1750 рр.).
Культура. Києво-Могилянська академія.
Духовність.

<ul style="list-style-type: none"> • <u>називати, характеризувати та розпізнавати на збільшеній картосхемі українські землі, у складі різних держав; території, підвладні гетьманам Лівобережної України, події Північної війни на території України; (розпізнавати - для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);</u> • характеризувати діяльність Першої Малоросійської колегії, «Правління Гетьманського уряду»; зміст основних положень «Конституції...» Пилипа Орлика; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів; • визначати причини укладення українсько-шведського союзу в роки Північної війни, наслідки Полтавської битви для українських земель; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми; Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на • <u>називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
11. Українські землі в другій половині XVIIIст.	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1764 р. – остаточна ліквідація посади гетьмана; 1768 р. - Коліївщина; 1775 р. – остаточна ліквідація Запорозької Січі; 1780-1782 рр. — ліквідація особистої залежності селян Австрійській імперії; 1783 р. - закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України; 1783 р. - підкорення Російською імперією Кримського ханства; 	<p>Внутрішня політика останнього очільника Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація Запорозької Січі. Ліквідація автономії Гетьманщини. Опришківський та гайдамацький рухи. Зміни в політичному становищі</p>

- персоналії: Кирила Розумовського. Петра Калнишевського, Олекси Довбуша, Максима Залізняка, Івана Гонти, Григорія Сковороди, Артема Веделя, Івана Григоровича-Барського;
- значення понять і термінів: «опришок», «Нова (Підпільненська) Січ», «папанка», «зимівник», «Задунайська Січ», «гайдамака», «Коліївщина»;
- історично-культурні пам'ятки: собор святого Юра у м. Львів - 1744—1762 рр.; Андріївська церква у м. Київ - 1747-1757 рр.; ратуша в м. Бучач - 1751 р.- Покровська церква в м. Київ; 1766 р.; Троїцький собор у м. Новомосковськ (архітектор Яким Погрібняк) - 1775-1780 рр.; Успенський собор. Почаївської лаври - 1771-1783 рр.; палац Кирила Розумовського в м. Батурич - 1799-1803 рр., сучасний вигляд; скульптурна група святого Юрія зм'єборця на фасаді собору святого Юра у м. Львів (скульптор Йоганн Пінзель). ***(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, створення матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині)***

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти, (події, явища, процеси) з періодами, факти-події – з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- називати/розпізнавати, на картосхемі українські, землі у складі різних держав; територіальні зміни, що відбулися на українських землях унаслідок поділів Речі Посполитої, російсько-турецьких війн (1768-1774, 1787-1791 рр.), ліквідації Кримського ханства (1783), території

Правобережної України та західноукраїнських земель після поділів Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 рр.). Реформи Марії Терезії та Йосифа II та їх вплив на українські землі. Культура й духовність.

<p>охоплені опришківським і гайдамацьким рухами, Коліївщиною; <i>(розпізнавати - для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризувати основні напрями політики Російської імперії щодо України, особливості опришківського та гайдамацького рухів, територіально-адміністративний устрій та господарське життя Нової (Підпільненської) Січі, політику Австрійської імперії щодо західноукраїнських земель; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів; • визначати причини та наслідки опришківського та гайдамацького рухів, скасування гетьманства ліквідації Запорізької Січі, поділів Речі Посполитої, приєднання земель Правобережної України та Кримського ханства до Російської імперії; • пояснювати значення Гетьманщини та Запорізької Січі в історії України; • сприймати та інтерпретувати різновидові Історичні джерела, що стосуються теми; <p>Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
12. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII- в першій половині XIX ст.	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1798 р.- видання «Енеїди». Івана Котляревського; 1828 р.- ліквідація Задунайської Січі; грудень 1825- січень 1826 рр.- повстання Чернігівського полку; 1830- 1831рр.- польське визвольне повстання; 1840 р.- перше видання «Кобзаря» Тараса Шевченка; 1846-1847 рр. - діяльність Кирило-Мефодіївського братства; 	<p>Адміністративно-територіальний поділ українських земель у складі Російської імперії. Українське національне відродження: початок, періоди й особливості. Відновлення українського</p>

- персоналії: Івана Котляревського. Устима Кармалюка. Тараса Шевченка^ Миколи Костомарова, Пантелеймона Куліша;
- значення понять і термінів: «нація», «національне відродження», «національна -ідея», «масон», «промисловий переворот».

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, - процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
Замінити «розпізнавати на картосхемі адміністративно-територіальний устрій...» на
- **називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської імперії, територіальні зміни, що відбулися внаслідок російсько-турецької війни 1806-1812 рр.; (розпізнавати - для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);**
- характеризувати асиміляційну політику Російської імперії щодо України, економічний розвиток і соціальні відносини, початок, національного відродження, поширення в Україні російського та польського суспільних рухів, програмні засади, документи та діяльність Кирило-Мефодіївського братства; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- визначати причини, значення національного відродження, діяльності Кирило-Мефодіївського братства.
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела» що стосуються теми.

козацтва в час французько-російської війни. Кирило-Мефодіївське братство. Поширення в Україні російського та польського суспільних рухів. Початок промислового перевороту.

13. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII - в першій половині XIX ст.

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1816 р.- створення освітнього товариства галицьких греко-католицьких священників; 1833-1837 рр. - діяльність «Руської трійці»; 1837 р. - видання «Русалки Дністрової»; 1848 р.- скасування панщини в Галичині, створення Головної Руської Ради, видання першої українськомовної газети «Зоря Галицька»;
- персоналії: Івана Могильницького, Маркіяна Шашкевича. Івана Вагилевича. Якова Головацького, Олександра Духновича, Лук'яна Кобилиці;
- значення понять і термінів: «будителі», «революція», «Весна народів».

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дат відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити, дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами; факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
 - визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- Замінити «розпізнавати на картосхемі українські землі» на називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі українські землі у складі Австрійської імперії; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати - для осіб незрячих);**
- характеризувати перебіг українського національного руху під час революції 1848-1849 рр. в Австрійській імперії; політику Австрійської імперії щодо західноукраїнських земель, її наслідки; початок національного відродження, форми соціального протесту населення; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
 - визначати наслідки значення подій 1848-1849 рр., причини та значення українського національного в західноукраїнських землях;

Адміністративно- територіальний поділ західноукраїнських земель. Початок національного відродження. Діяльність «Руської трійці». Альманах «Русалка Дністровая». Західноукраїнські землі в європейській революції 1848— 1849 рр. Діяльність Головної Руської Ради (1848-1851 рр.). Досвід парламентаризму.

- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми.

14. Культура України кінця XVIII-першої половини XIX ст.

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1805 р. — відкриття університету в м. Харків; 1834 р. - відкриття університету в м. Київ; 1839 р. --ліквідація царською владою греко-католицької церкви на Правобережжі;
- персоналії: Василя Каразіна, Петра Гулака-Артемівського, Григорія Квітки- Основ'яненка, Михайла Максимовича, Михайла Остроградського;
- значення понять і термінів: «класицизм», «романтизм»;
- історично-культурні пам'ятки: будівля Київського університету - 1837-1843 рр.; картина Василя Тропініна «Дівчина з Поділля»; картини Тараса Шевченка «Автопортрет» (1840), «Катерина» (1842), офорти з серії «Живописна Україна»; пам'ятник князю Володимиру в м. Київ - 1853 р.; пам'ятник градоначальнику та генерал-губернатору Арману де Рішельє в м. Одеса : (скульптор Іван Мартос) - 1828 р.; картина Василя Штернберга «Садиба Г. С. Тарновського в Качанівці» -1837 р. *(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, створення матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині)*

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Освіта, наука, література, Образотворче мистецтво, архітектура. «Історія русів». Галицько-руська матиця. Собор руських вчених.

<ul style="list-style-type: none"> • характеризувати основні явища і процеси розвитку культури; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів; • визначати умови та особливості розвитку культури кінця XVIII - першої половини XIX ст., причини культурних зрушень у першій половині XIX ст.; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми; <p>Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
<p>15. Українські землі у складі Російської імперії у другій половині XIX ст.</p>	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати-подій: 19 лютого 1861 р; — царський маніфест про скасування кріпосного права в Російській імперії; 1863 р.- Валуєвський циркуляр; 1863-1864 рр. - польське національно- визвольне повстання; 1876 р. - Емський указ; • персоналії: Володимира Антоновича. Олександра Кониського. Михайла Драгоманова, Павла Чубинського. Бориса Грінченка, Ісмаїла Гаспринського; • значення понять і термінів: «Київська козащина», «земство», «громадівський рух». <p>Уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів; 	<p>Події Кримської війни 1853–1856 рр. на українських землях та поразка Російської імперії. Реформи 1860-1870-х рр. і процеси модернізації в Україні. Українські підприємці. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадівського руху. Журнали «Основа», «Громада», «Київська старина». Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства» (1873-1876 рр.). Братство тарасівців. Національне відродження кримськотатарського народу.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів; • характеризувати основний зміст реформ 1860-1870-х рр. та особливості їх проведення на українських землях, зміни в соціальному складі населення в другій половині XIX ст., процеси модернізації; національний рух на українських землях у складі Російської імперії, національну політику Росії; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів; • визначати наслідки Кримської війни для України, наслідки реформ 1860-1870-х рр., Валувського циркуляру та Емського указу; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми. 	
16. Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1868 р. створення у м. Львів товариства «Просвіта»; 1873 р. — створення у м. Львів Літературного товариства імені Тараса Шевченка (від 1892 р. — Наукове товариство імені Тараса Шевченка); 1890 р. – створення Русько-української радикальної партії; 1899 р. – створення Української національно-демократичної партії та Української соціал-демократичної партії • персоналії: Юліана Романчука, Юліана Бачинського, Івана Франка, Олександра Барвінського, Юрія Федьковича; • значення понять і термінів: «трудова еміграція», «кооперація», «українофіли», «народовці», «радикали», «партія», «нова ера». <p>Уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів; 	<p>Політика австрійського уряду щодо західноукраїнських земель. Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта». Українські видання: «Правда», «Діло», «Записки Наукового товариства імені Шевченка». Розвиток кооперативного руху. Трудова еміграція. Політизація українського національного руху та утворення перших політичних партій.</p>

- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- характеризувати особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель у другій половині XIX ст., зміни в соціальному, складі населення, основні течії суспільно-політичного руху; діяльність «Просвіти» та Наукового товариства Імені Тараса Шевченка, процес утворення українських політичних партій у Галичині; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- визначати причини та наслідки трудової еміграції українців, зародження кооперативного руху; особливості українського національного руху, місце і роль провідних діячів західноукраїнських земель в українському національному русі другої половини XIX ст.;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми.

17. Культура України в другій половині XIX - на початку XX ст.

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1865 р. - відкриття Новоросійського університету; 1875 р. - відкриття Чернівецького університету;
- персоналії: Іллі Мечникова, Івана Пулюя, Агатангела Кримського. Дмитра Яворницького. Лесі Українки, Марка Кропивницького, Миколи Садовського. Марії Заньковецької, Михайла Вербицького, Миколи Лисенка, Соломії Крушельницької, Богдана Ханенка. Василя Симиренка;
- значення потягі «професійний театр», «реалізм», «модернізм»;
- історично-культурні пам'ятки: резиденція православних митрополитів Буковини і Далмації в м. Чернівці — 1864-1882 рр.; Володимирський собор у м. Київ— 1862-1896 рр.; будівля оперного театру в м. Одеса - 1884-1887 рр.; будинок з химерами в м. Київ -

Піднесення української культури. Розвиток освіти, науки, літератури, музичного, образотворчого, театрального мистецтва. Українські підприємці-благодійники. Релігія і церква.

1901— 1903 рр.; будинок Полтавського губернського земства - 1903-1908 рр.; будинок страхового товариства «Дністер» у м. Львів- 1905-1906рр.; пам'ятник Богдану Хмельницькому в м. Київ (скульптор Михайло Микешин) - 1888 р.; картина Миколи Пимоненка «Святочне Ворожіння» - 1888 р.; картина Сергія Васильківського «Козаки в степу» - 1890 р.; картина Іллі Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» - 1880-1891 рр.; картина Івана Труїла «Портрет Лесі Українки»- 1900р.; картина Олександра Мурашка «Дівчина в червоному капелюсі» —1902—1903 рр. **(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, створення матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині)**

Уміє:

- встановлювати. . та групувати вказані дати, відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати, та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- характеризувати основні культурні явища, процеси другої половини ХІХ- початку ХХ ст., - розвиток освіти, науки, літератури, образотворчого, музичного мистецтва, архітектури, становлення професійного театру; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- визначати умови розвитку культури в другій половині ХІХ - на початку ХХ ст.;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми;

<p>Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати за описом, характеризувати та візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
<p>18. Українські землі у складі Російської імперії в 1900-1914 рр.</p>	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1900 р. – створення Революційної української партії (РУП); 1908 р.- створення Товариства українських поступовців (ТУП); 1905 р.- створення першої в Наддніпрянській Україні «Просвіти»; • персоналії: Євгена Чикаленка, Миколи Міхновського. Вячеслава Липинського; • значення понять і термінів: «монополія», «хутір», «відруб», «чорносотенець», «страйк». <p>Уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлювати та групувати вказані- дати, відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів; • визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів; • характеризувати особливості економічного. та соціального розвитку (процес монополізації, розвитку сільського господарства, утворення українських політичних партій, розвитку самостійницької і автономістської течій в національному русі), національно-визвольний рух України в роки російської революції 1905-1907 рр., 	<p>Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Земельна реформа Петра Столипіна та її вплив на Україну. Консолідація української нації. Створення політичних партій Наддніпрянщини. Самостійницька й автономістська течії в національному русі. Події революції 1905-1907 рр. в Україні. Діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах. Діяльність «Просвіти». Посилення російського імперського наступу на Україну в 1907- 1914 рр.</p>

<p>діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах Росії, особливості проведення аграрної реформи Петра Столипіна та її запровадження в Україні; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати основні тенденції політичного, соціально-економічного розвитку українських земель у складі Російської імперії на початку XX ст., причини та наслідки посилення національного гніту в 1907-1914 рр.; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми. 	
19. Українські землі у складі Австро-Угорщини в 1900-1914 рр.	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1900 р.- обрання Андрея Шептицького митрополитом УПЦ; 1907 р.- впровадження в Австро-Угорській імперії загального виборчого права для чоловіків; • персоналії: Андрея Шептицького, Івана Боберського. Кирила Трильовського; • значення поняття: «загальне виборче право»; <p>Уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події – з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів; • визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів; • характеризувати економіку західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії, розвиток кооперативного руху, діяльність політичних партій, національних і спортивно- фізкультурних 	<p>Становище промисловості та сільського господарства. Радикалізація українського політичного руху. Вплив УГКЦ на формування національної свідомості населення західноукраїнських земель.</p>

<p>організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт»; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати причини активізації політичного руху на початку ХХ ст., його результати, роль Андрія Шептицького в піднесенні національного життя; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми. 	
20. Україна в роки Першої світової війни	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: серпень 1914р.- утворення Головної української ради, формування легіону Українських січових стрільців (УСС), створення Союзу визволення України; 1914 р. - Галицька битва; 1915 р. - утворення Загальної: української ради; 1916 р. - Брусилівський прорив; • персоналії: Костя Левицького, Дмитра Донцова, Андрія Жука, Михайла Галушинського, Вільгельма Франца фон Габсбурга-Лотрінгена (Василя Вишиваного); • значення понять і термінів: «світова війна», «Галицько-Буковинське генерал-губернаторство», «мобілізація», «евакуація». <p>Уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події – з явищами, процесами, визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів; • визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів: <p>Замінити «розпізнавати на картосхемі військові події...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі військові події на території України в 1914-1917 рр., бойовий шлях</u> 	<p>Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав. Війна та українські політичні сили. Головна українська рада. Союз визволення України. Загальна українська рада. Воєнні дії на території України в 1914—1917 рр. Українці в арміях воюючих держав. Українські січові стрільці. Політика Російської імперії та Австро-Угорщини на українських землях у 1914—1917 рр.</p>

легіону УСС, Галицько-Буковинське генерал-губернаторство; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати основні битви, дати битв, місяця битв - для осіб незрячих);

- характеризувати територіально-політичні плани ворогуючих держав щодо українських земель, позиції українських політичних сил щодо війни, політичне життя та соціально- економічне становище населення в роки війни; діяльність вказаних історичних діячів;
- визначати політичні та соціально-економічні наслідки війни для українського суспільства;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми.

21. Початок Української революції

Учень/учениця знає:

- дати подій: березень 1917 р. - утворення Української Центральної Ради (УЦР); квітень 1917 р.- Всеукраїнський національний конгрес; червень 1917 р. - I Універсал УЦР; липень 1917 р. - II Універсал УЦР; листопад 1917 р. - III Універсал УЦР; 9 (22) січня 1918 р.- IV Універсал УЦР, проголошення незалежності Української Народної Республіки (УНР); січень 1918 р.- бій біля станції Крути; січень: (лютий) 1918р. - берестейський мирний договір між УНР та державами Четверного союзу
- персоналії: Михайла Грушевського. Володимира Винниченка. Сергія Єфремова, Петра Болбочана, Номана Челебіджіхана;
- значення понять і термінів: «автономізація», «самостійники», «Українська Центральна Рада», «універсали УЦР», «Генеральний Секретаріат», «Вільне козацтво», «Установчі Збори», «більшовизм», «курултай».

Революційні події в Україні в 1917- на початку 1918 р. Українізація армії. Еволюція поглядів політичних сил України в питанні самовизначення. Універсали Української Центральної Ради. Відносини УЦР з Тимчасовим урядом та більшовицькою Росією. Проголошення УНР. Кримськотатарський національний рух. «Всеукраїнський з'їзд рад» у м. Харків. Перша війна більшовицької Росії з УНР. Бій біля станції Крути. Події 1917 р. в Криму. Проголошення незалежності УНР. Окупація більшовицькою Росією України. Берестейський мирний договір. Вигнання більшовиків із території УНР.

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події – з явищами процесами, визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
Замінити «розпізнавати на картосхемі територію УНР...» на
- **називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі територію УНР згідно з III Універсалом УЦР; напрямки наступу більшовиків під час першої війни Росії з УНР; територію УНР за Берестейським мирним договором; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати основні битви, дати битв, історико-географічні райони України, землі що увійшли до УНР - для осіб незрячих);**
- характеризувати діяльність УЦР, українських партій; основні положення універсалів УЦР; взаємовідносини УЦР з Тимчасовим урядом, та більшовицькою Росією; боротьбу за владу в Києві в жовтні — листопаді 1917 р.; ультиматум Раднаркомом; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- визначати причини Української революції, її характер; роль «Всеукраїнських з'їздів рад» у містах Київ, та Харків; причини та наслідки першої війни більшовицької Росії з УНР; здобутки і прорахунки УЦР в державотворчому процесі;
- пояснювати історичне значення універсалів УЦР;
- сприймати та Інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми.

Похід Петра Болбочана на Крим.
Конституція УНР.

22. Розгортання Української революції. Боротьба за відновлення державності

Учень/учениця знає:

- дати: подій: 29 квітня 1918р.- державний переворот і прихід до влади Павла Скоропадського; 1 листопада .1918 р.- Листопадовий зрив у Львові; 13 листопада 1918 р. - проголошення Західноукраїнської Народної Республіки ' (ЗУНР); листопад 1918 р.- заснування Української академії наук (УАН); 14 листопада 1918 р.- утворення Директорії; 22 січня 1919 рік - проголошення Акту злуки УНР та ЗУНР; грудень 1919— травень 1920 рр. - Перший Зимовий похід армії УНР; квітень 1920 р.- Варшавська угода; березень 1921 р. - Ризький мирний договір; 1921 р. — утворення Української автокефальної православної церкви (УАПЦ); листопад 1921 р. - Другий Зимовий похід армії УНР;
- персоналії: Павла Скоропадського, Дмитра Вітовського, Євгена Петрушевича, Симона Петлюри, Нестора Махна, Василя Липківського, Григорія Нарбута, Володимира Вернадського;
- значення понять і термінів: «Директорія», «соборність», «отаманщина», «воєнний комунізм», «червоний терор», «інтервенція», «Чортківська офензива», «Київська катастрофа», «автокефальна церква»;
- історично-культурні пам'ятки: пам'ятник Тарасові Шевченку в м. Ромни (скульптор Іван Кавалерідзе) - 1918 р.; картина Григорія Нарбута «Еней та його військо -1919 р. *(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, створення матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині).*

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані, дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища,

Гетьманський переворот. Українська Держава. Західноукраїнська Народна Республіка. Український національний рух на Буковині й у Закарпатті. Акт злуки УНР та ЗУНР. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. Директорія. Друга війна більшовицької Росії з УНР. Більшовицький режим в Україні. Ухвалення Конституції УСРР 1919 р. Політика воєнного комунізму. Червоний терор. Військова інтервенція Антанти на півдні України. Денікінський режим в Україні. Повернення більшовицької влади. Перший Зимовий похід. Варшавська угода між УНР та Польщею. Польсько-радянська війна на території України. Другий Зимовий похід армії УНР. Холодноярська республіка (1919-1922 рр.). Культура та духовність.

процеси) з періодами, факти'-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;

- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Замінити «розпізнавати на картосхемі територію...» на

- **називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі територію Української Держави Павла Скоропадського; хід воєнних дій на території України в 1918-1921 рр.; (розпізнавати - для осіб слабозорих, називати основні битви, дати битв, історико-географічні райони України, землі що увійшли до ЗУНР та Української держави - для осіб незрячих);**
- характеризувати внутрішню та зовнішню політику урядів гетьмана Павла Скоропадського, Директорії УНР, ЗУНР, Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР), зміст Варшавської угоди між УНР та Польщею, Ризького мирного договору, культурне життя, в Україні в 1918-1921 рр.; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- визначати причини, гетьманського перевороту та падіння влади гетьмана Павла Скоропадського; особливості внутрішнього " та ^ зовнішнього становища УНР часів Директорії; - причини і наслідки українсько-польської війни та підписання Симоном Петлюрою Варшавської угоди; причини поразки Української революції;
- пояснювати історичне значення відновлення української державності на східно- та західноукраїнських землях та об'єднання українських держав (Акт злуки УНР та ЗУНР);
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми;

Замінити на «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на

- називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. . (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).

23. Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1921-1923 – масовий голод в Україні; 1922 р. - входження УСРР до складу Союзу Радянських Соціалістичних - Республік (СРСР); 1923 р. - початок політики коренізації/українізації в УСРР; 1925 р. - проголошення курсу на індустріалізацію;
- персоналії: Олександра Шумського, Миколи Хвильового, Михайла Волобуєва;
- значення понять і термінів: «тоталітарний режим», «нова економічна політика (неп)», «коренізація», «українізація», «індустріалізація»;
- історично-культурні пам'ятки: літографія Василя Касіяна «Гуцул з квіткою», естамп «Карпатська мати» - 1923 р.; картина Федора Кричевського «Життя»: триптих («Любов. Сім'я. Повернення») - 1925-1927 рр.; будівля Держпрому в м. Харків -1925-1928 рр. .
(пам'ятки подати описово: століття створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, створення матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині).

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами; факти-події з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;

Масовий голод у південних губерніях УСРР. Антирелігійна кампанія. НЕП в УСРР. Входження УСРР до складу СРСР. Утворення Кримської АСРР. Національна політика радянської влади в УСРР. Молдавська АСРР. Суспільно-політичне життя. Ліквідація багатопартійності. Політика коренізації/українізації в УСРР. Згорання непу і перехід до директивної економіки. Індустріалізація. Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих. Культура. Духовне життя.

<ul style="list-style-type: none"> • визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів; Замінити «розпізнавати на картосхемі зміни...» на • <u>називати та розпізнавати на картосхемі зміни в адміністративно-територіальному устрої УСРР у 1921–1928 рр.; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати основні адміністративно-територіальні одиниці УСРР - для осіб незрячих);</u> • характеризувати складові непу, .процес стабілізації, економічного й соціального життя в Україні; національну, релігійну та церковну політику в Україні, коренізацію/українізацію та її наслідки, особливості української культури; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів; • визначати причини та наслідки вступу УСРР в СРСР; причини та особливості впровадження непу в Україні; коренізації/українізації, її вплив на суспільство та українську культуру; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми; Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на • <u>називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
24. Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1928/1929-1932 рр. - перша • п'ятирічка; 1928 р. - судовий процес у Шахтинській справі; 1929 р.- початок насильницької колективізації; 1930 р.- судовий процес у справі Спілки визволення 	<p>Форсована індустріалізація, Насильницька колективізація Примусові хлібозаготівлі. Опір селянства. Голодомор 1932- 1933 рр. -геноцид</p>

України (СВУ); 1932-1933 рр. - Голодомор в Україні; 1934 р.— перенесення столиці УСРР з Харкова до Києва; 1937 р. - ухвалення Конституції УРСР; 1937-1938 рр. - «Великий терор»;

- персоналії: Казимира Малевича, Михайла Бойчука, Леся Курбаса, Олександра Довженка;
- значення понять і термінів: «п'ятирічка», «соціалістична індустріалізація», «колективізація сільського господарства», «репресії», «розкуркулення», «закон про п'ять колосків», «Голодомор», «чорна дошка», і «націонал-ухильництво», «розстріляне відродження», «Головне управління таборів (ГУТаб)», «паспортна система», «геноцид», «соціалістичний реалізм»;
- історично-культурні пам'ятки: картина Миколи Самокиша «Бій Богуна з Чарнецьким під Монастирищем в 1653 р.» -1931 р.; будівля Верховної Ради УРСР у м. Київ -1936-1939 рр. (*пам'ятки подати описово: рік створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, створення матеріал виготовлення, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині, призначення споруди*).

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати, та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явній, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Замінити «розпізнавати на картосхемі основні індустріальні об'єкти...» на

- **називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі основні індустріальні об'єкти, побудовані в роки перших п'ятирічок, райони, що найбільш постраждали від Голодомору;**

Українського народу.

Масштаби та наслідки Голодомору.

Масові репресії та їх ідеологічне виправдання більшовицьким режимом. Політичні процеси 1920-х- початку 1930-х рр. Згорання українізації.

Ідеологізація суспільного життя в

Україні. Культ особи. Великий терор.

Биківня та інші місця масових поховань

жертв репресій. Національно-

демографічні зміни. Розстріляне

відродження. Антирелігійна кампанія.

(розпізнавати -для осіб слабозорих, називати територію поширення Голодомору, міста де створювалася важка індустрія - для осіб незрячих);

- характеризувати сутність політики форсованої індустріалізації та насильницької колективізації; взаємозв'язок між складовими політики сталінського тоталітарного режиму (індустріалізація, колективізація, «культурна революція», масові репресії); зміни в соціальній структурі населення, особливості культурного життя періоду; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- визначити причини, джерела фінансування та наслідки політики форсованої індустріалізації та колективізації; причини та наслідки масових репресій, Голодомору;
- пояснювати взаємозв'язок між економічними перетвореннями та структурними змінами в суспільстві, масовими репресіями;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми;

Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на

- **називати за описом/візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).**

25. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період

Учень/учениця знає:

- дати подій; 1920 р. - підписання Бессарабського протоколу, визнання країнами Антанти входження Бессарабії до складу Румунії; 1923 р. - визнання країнами Антанти входження Східної. Галичини до складу Польщі, саморозпуск уряду ЗУНР; 1925 р. - утворення Українського.. національно-демократичного об'єднання (УНДО); 1929 р. — утворення

Правовий статус українських земель у складі Польщі. Національна політика та міжнаціональні відносини. Економічне і соціальне становище населення. Становище Українська кооперація. Просвітні організації краю. Українські

Організації українських націоналістів (ОУН); 1930 р. — проведення польською владою акції «пацифікації»; 1938 р. - надання автономії Підкарпатській Русі у складі Чехо-Словаччини; 15 березня 1939 р. - проголошення незалежності Карпатської України;

- персоналії : Євгена Коновальня. Володимира-Сергія Залозецького-Саса, Василя Мудрого, Августина Волошина;
- значення понять: і. термінів: «осадництво» «пацифікація», «інтегральний -націоналізм», «русинство», «політична еміграція».

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати: відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів; ~
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- **Замінити «розпізнавати на картосхемі українські землі» на називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі українські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини, територіальні межі Карпатської України; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати територію Карпатської України, українські землі/області які увійшли до складу Польщі, Румунії, Чехословаччини - для осіб незрячих);**
- характеризувати вплив міжнародної ситуації 1920-1930-х рр. на політику урядів Польщі, Румунії, Чехословаччини в українських землях, стан економіки, життя населення, освіти та культури, різні течії національного руху, діяльність політичних партій західноукраїнських земель у 1930-х рр.; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;

політичні і громадські організації. Українська військова організація та ОУН. Українські землі у складі Румунії. Татарбунарське повстання. Суспільно-політичне життя. Українські землі у складі Чехословаччини. Правовий статус Закарпаття. Суспільно- політичне й соціально- економічне життя. Карпатська Україна. Карпатська Січ. Культура та духовність. Політичне і культурне життя.

- визначати причини поділу українських земель між різними державами в 1920-1930-х рр. та їх наслідки для суспільства; причини і наслідки діяльності українських політичних сил;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми.

26. Україна в роки Другої світової війни

Учень/учениця знає:

- дати подій: 23 серпня 1939 р.- радянсько-німецький договір-про ненапад і таємний протокол -до нього («пакт Молотова-Ріббентропа»); 1 вересня 1939р.- початок Другої світової, війни; 17вересня. .1939-р,- вторгнення Червоної армії на територію Західної України; червень 1940 р. - вторгнення Червоної армії на територію Бессарабії та Північної Буковини; 22 червня 1941 р. - напад Німеччини на СРСР; 30 червня 1941 р. - проголошення Акту відновлення Української Держави; 14 жовтня 1942 р.- ~ створення Української повстанської армії (УПА); грудень 1942 р.- початок вигнання німецьких військ та їх союзників з України; 6 листопада 1943 р. - вигнання німецьких окупантів з:м. Київ; січень - лютий 1944р.- Корсунь-Шевченківська наступальна, операція; :28жовтня 1944р.- завершення вигнання німецьких військ/, та: їх союзників з території України; 9 травня 1945 р.- День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні; 2 вересня 1945 р.- завершення Другої світової війни;
- персоналії: Івана Багряного, Тараса Бульби (Боровця), Степана Бандери. Андрія Мельника, Ярослава Стецька, Романа Шухевича. Кирила Осьмака, Івана Кожедуба, Олексія Береста, Амет-Хана Султана, Василя Порика, Кузьми Дерев'янка, Олени Теліги;
- значення понять і термінів: «радянська», «план “Барбаросса», «випалена земля», «нацистський новий порядок» «план “Ост”», «Голокост», «остарбайтери», «концтабори», «колабораціонізм»,

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Окупація Червоною армією Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії. Радянська. Масові політичні репресії 1939- 1940 рр. Початок німецько- радянської війни. Бойові дії в 1941-1942 рр. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи. Злочини комуністичного тоталітарного режиму. Окупація України військами Німеччини та її союзниками. «Новий порядок». Масове знищення мирного населення. Голокост. Опір окупантам. Український визвольний рух. Проголошення Акту Відновлення Української Держави. Поліська Січ. Українська повстанська армія. Українсько-польське протистояння. Радянський партизанський рух. Бойові дії 1942-1943

«похідні групи», «Подільська Січ», «бандерівці», «чорносвітники», «депортація», «український визвольний рух».

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
 - визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- Замінити «розпізнавати на картосхемі українські землі...» на**
- **називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі українські землі, приєднані до УРСР у 1939-1940 рр.; основні події, пов'язані з початком та завершенням вигнання з України німецьких загарбників і їх союзників; окупаційні зони, на які була поділена Україна; Території активних дій різних течій руху опору окупантам; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати основні битви Другої світової війни на території України, райони дій руху опору, зони окупації - для осіб незрячих);**
 - характеризувати, суть гітлерівських планів «Барбаросса» та «Ост», «нацистського нового порядку», Голокост, діяльність українського визвольного руху, діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
 - визначати наслідки радянсько-німецьких договорів 1939 р. для українських земель, політики радянізації новоприєднаних до УРСР територій, причини поразок Червоної армії у 1941-1942 рр., основні результати, та наслідки війни для України й українського народу, внесок українського народу в перемогу над нацистською Німеччиною та її союзниками; особливості культури й духовного життя в період війни;

рр. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників з Правобережної та Південної України. Депортація кримських татар та інших народів Криму. Завершення бойових дій на території України. Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй. Внесок українського народу в перемогу над нацизмом. Українське питання на Тегеранській, Ялтинській і Потсдамській конференціях. Ціна війни. Культура й духовність.

- пояснювати наслідки найважливіших воєнних подій 1941-1944 рр. на території України, депортації кримських татар та інших народів Криму;
- сприймати-та інтерпретувати різновидові історичні джерела" що стосуються теми.

27. Україна в перші повоєнні роки

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1945 р. - входження Закарпаття до складу УРСР; квітень 1945 р. - Україна- співзасновниця Організації Об'єднаних Націй (ООН); березень 1946 р. - ліквідація УГКЦ; 1946-1947 рр. — масовий голод в Україні; квітень — липень 1947 р, — проведення польською владою ' операції.. «Вісла»; . жовтень 1947 р. - проведення операції «Захід»; 1951р.- встановлення західного кордону УРСР;
- персоналії: Олександра Богомольця, Сергія Лебедева, Андрія Малишка, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Павла Тичини, Володимира Філатова, Василя-Кука, Йосипа Сліпого;
- значення понять і термінів: «відбудова», . «операція “Вісла”», «операція “Захід”», «ждановщина», «лисенківщина», «космополітизм», «холодна війна»);'
- історично-культурна пам'ятка: картина Тетяни Яблонської «Хліб» - 1949 р. *(пам'ятки подати описово: рік створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині).*

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події- з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;

Україна - співзасновниця ООН, Встановлення кордонів УРСР у міжнародних договорах. Посилення радянзації та репресії у західних областях УРСР. Український визвольний рух у 1944-1950-хрр. Обмін населенням між Польщею й УРСР. Масові депортації (1944— 1946 рр.). Операції «Вісла» і «Захід». Ліквідація УГКЦ. Внутрішньополітична економічна ситуація в УРСР. Масовий голод 1946-1947 рр. Ідеологічні кампанії. «Чистки» творчої інтелігенції. Культура й духовність.

<ul style="list-style-type: none"> • визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів; Замінити «розпізнавати на картосхемі зміни...» на • <u>називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі зміни в адміністративно-територіальному устрої України; (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати основні адміністративно-територіальні одиниці УСРР та зміни в устрої - для осіб незрячих);</u> • характеризувати політику влади щодо соціально-економічного, культурного, релігійного і повсякденного життя; хід операцій «Вісла» та «Захід»; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів; • визначати особливості та наслідки радянізації західних областей, причини та наслідки проведення операцій «Вісла» та «Захід», розгортання ідеологічних кампаній; • пояснювати причини масового голоду в Україні, ліквідації УГКЦ; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми; • <u>називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
28. Україна в умовах десталінізації	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 1953-1954 рр. - повстання політичних в'язнів у сталінських концтаборах, ліквідація ГУТабу; лютий 1954 р. - входження Кримської області до складу УРСР; 1956 р. – XX з'їзд КПРС, засудження культу особи; 1959р.- утворення Української робітничо- селянської спілки; 1959 р. - утворення Клубу творчої молоді «Сучасник» у м. Київ; 	<p>Участь українців у повстаннях у сталінських концтаборах. XX з'їзд КПРС. Десталінізація і лібералізація суспільного життя. Зміни адміністративно-територіального устрою:</p>

- персоналії: Катерини Білокур, Левка Лук'яненка, Івана Світличного. Василя Стуса, Алли Горської, Ліни Костенко, Євгена Сверстюка, Василя Симоненка. Леся Танюка; Сергія Корольова;
- значення понять і термінів: «десталінізація», «культ особи», «лібералізація», «політична реабілітація», «відлига», «раднаргосп», «шістдесятники», «дисиденти»;
- історично-культурна пам'ятка: картина Катерини Білокур «Хата в Богданівці»- 1955 р. *(пам'ятки подати описово: рік створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині).*

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів; розпізнавати на картосхемі зміни в адміністративно-територіальному устрої України;
- характеризувати сутність процесу десталінізації, спроби реформ управління економікою в середині 1950-1960-хрр., особливості розвитку культури; сутність антирежимного руху та його течії; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- пояснювати причини та наслідки входження Кримської області до складу УРСР;
- визначати наслідки процесу лібералізації, реформ для українського суспільства, причини виникнення та значення антирежимного руху;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми;

входження Кримської області до складу УРСР. Зміни в управлінні господарством. Зародження дисидентського руху та його течії. «Шістдесятництво». Антирежимні виступи 1960-х рр. Культура й духовність.

29. Україна в період загострення кризи радянської системи

Учень/учениця знає:

- дати подій: 1965 р. - перша хвиля масових затримань діячів антирежимного руху; 1970- 1972 рр.- видання самвидавного «Українського вісника»; 1972 р.- друга хвиля масових затримань діячів антирежимного руху; 1976 р. - утворення- Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод (УГГ);
- персоналії: Івана Дзюби, Валерія Марченка, Петра Григоренка. Миколи Руденка, В'ячеслава Чорновола. Михайла Брайчевського, Сергія Параджанова, Івана Миколайчука. Олесь Гончара, Леоніда Викова, Володимира Івасюка, Мустафи Джемілева, Миколи Амосова, Олега Антонова;
- значення понять і термінів: «застій», «дефіцит», «розвинений соціалізм», «номенклатура», «самвидав», «тамвидав», «правозахисник»;
- історично-культурні пам'ятки: картина Марії Приймаченко «Гороховий звір»- 1971р.; пам'ятник засновникам Києва :(Кий, Щек;. Хорив л їх сестра Либідь) (скульптор Василь Бородай) -1982 р.
(пам'ятки подати описово: рік створення, стиль написання або створення, місце знаходження або написання, відомості про автора, призначення споруди, елементи зображені на картині).

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані; дати /відповідно до, подій, явищ, процесів; співвідносити дати та історичні факти (події явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;

Ідеологічні орієнтири партійно-радянського керівництва.

Конституція УРСР 1978 р. Економічна ситуація в УРСР. Дисидентський рух: течії, форми і методи боротьби.

Українська громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод. Самвидав. Кримськотатарський національний рух. Культура й духовність.

<ul style="list-style-type: none"> • характеризувати наслідки змін в політичному керівництві УРСР на початку 1970-х рр.; стан економіки; основні вимоги та напрями дисидентського руху 1960-1970-х рр., явища у сфері культури, політику зросійщення; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів; • визначати причини політико-ідеологічної кризи радянського ладу в Україні, активізації спротиву, досягнення та проблеми розвитку соціальної сфери; • пояснювати значення дисидентського руху; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми. <p>Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>називати за описом, візуально розпізнавати та характеризувати вказані історично-культурні пам'ятки. (для осіб слабозорих збільшені ілюстрації, для осіб незрячих – опис пам'ятки: час створення, матеріал, стиль, основні елементи пам'ятки).</u> 	
<h3>30. Відновлення незалежності України</h3>	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: квітень 1985-р.-початок-«перебудови»; 26-квітня 1986 р. - катастрофа на Чорнобильській атомній електростанції (АЕС); вересень 1989 р. - створення Народного руху України за перебудову; березень 1990 р.- проведення перших альтернативних виборів до Верховної Ради УРСР; 16 липня 1990'р. - ухвалення Верховною Радою УРСР Декларації про • державний суверенітет України; жовтень 1990 р. - «революція на граніті»; 24 серпня 1991 р. - ухвалення Верховною Радою УРСР Акта проголошення незалежності України; 1 грудня 1991р.- проведення Всеукраїнського референдуму та обрання Президента України; 	<p>Початок перебудови в СРСР. Чорнобильська катастрофа. Стан економіки. Шахтарські страйки. Гласність і політичний плюралізм. Український національно-демократичний рух. Зміни в політичному керівництві УРСР. Формування багатопартійної системи. Вибори до Верховної Ради УРСР і до місцевих рад 1990 р. Декларація про державний</p>

- персоналію Леоніда Кравчука;
- значення понять і термінів: ' «перебудова», «гласність», «плюралізм», «український національно-демократичний . рух», «багатопартійність», «суверенітет», «незалежність», «ринкові відносини», «референдум», «президент».

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити, дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами факти-події – з явищами процесами; визначати послідовність історичних подій; явищ, процесів;
- визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- характеризувати зміст та основні напрями політики "«перебудови», розгортання соціального і національного рухів, зв'язок між національно-демократичним і дисидентським рухами як формами українського визвольного руху, процес формування багатопартійності, зміст Декларації про державний суверенітет України та Акту проголошення незалежності України, особливості соціально-економічного становища УРСР; діяльність вказаного історичного діяча.
- Визначати причини та наслідки поглиблення економічної кризи, погіршення життєвого рівня населення, падіння авторитету Комуністичної партії України;
- пояснювати причини розпаду СРСР і його наслідки для державотворення в Україні; значення відновлення незалежності України.
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми.

суверенітет України. Революція на граніті. Створення Автономної Республіки Крим (АРК). Меджліс кримськотатарського народу (червень 1991 р.). Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. Акт проголошення незалежності України. Референдум і вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Розпад СРСР. Міжнародне визнання України. Культура. Духовне відродження.

31. Становлення України як незалежної держави

Учень/учениця знає:

- дати подій: 6 грудня 1991 р. - започаткування Збройних Сил України; липень 1994 р. - обрання Леоніда Кучми Президентом України; 1995 р.- обрання України членом Ради Європи (РЄ); 28 червня 1996 р.- ухвалення Конституції України; вересень 1996 р.- запровадження національної грошової одиниці- гривні; жовтень-грудень 2004р.- «Помаранчева революція», обрання Президентом України Віктора Ющенка;
- персоналії: Леоніда Кучми, Віктора Ющенка, Любомира Гузара. Леоніда Каденюка;
- значення понять і термінів: «корупція», «тіньова економіка»; «олігарх», «Помаранчева революція», «поліконфесійність».

Уміє:

- встановлювати та групувати вказані дати відповідно до подій, явищ, процесів; співвідносити, дати та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами, факти-події - з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів;
 - визначати правильність застосування в історичному контексті вказаних понять і термінів;
- Замінити «візуально розпізнавати та характеризувати вказані...» на**
- **називати, характеризувати та розпізнавати на картосхемі адміністративно-територіальні одиниці України (області, АРК, міста Київ, Севастополь); (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати основні адміністративно-територіальні одиниці УСРР та зміни в устрої - для осіб незрячих);**
 - характеризувати державотворчі процеси, зміни в політичному, соціально-економічному, національному, культурному житті,

Державотворчі процеси в незалежній Україні. Повернення кримських татар на батьківщину. Статус Криму. Суспільно-політичне життя. Особливості формування багатопартійності. Конституція України. Економіка України в 1991-1998 рр. та в 1998- 2004 рр. Запровадження гривні. Демографічні та міграційні процеси. Олігархічна система. Початок інтеграції в європейський і світовий простір. Політична розбудова суспільства. Рухи протесту на початку 2000-х рр. Помаранчева революція. Україна в системі міжнародних відносин. Культура й духовність.

<p>здобутки України на шляху інтеграції у європейський, світовий простір; діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати основні тенденції суспільного розвитку України за часів незалежності; • пояснювати причини європейської інтеграції України; • сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми. 	
<h3>32. Творення нової України</h3>	
<p>Учень/учениця знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дати подій: 2008 р. вступ - України до Світової організації торгівлі (СОТ); січень 2010 р. – обрання Віктора Януковича Президентом України; листопад 2013- лютий 2014 рр. - революція Гідності, повалення авторитарного режиму; червень 2014 року - обрання Петра Порошенка Президентом України; 2014: р. – підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС); вересень 2014,р., лютий 2015 р. – Мінські домовленості; • персоналію. Петра Порошенка; • значення понять і термінів: «Євромайдан», «революція Гідності», «Небесна сотня», «анексія», «сепаратизм», «антитерористична операція», «тимчасово окупована територія», «кіборг», «волонтерський рух», «люстрація», «громадянське суспільство», «безвізовий режим», «екуменізм»; <p>Уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлювати та групувати вказані дати відповідно до явищ процесів; співвідносити дати •та історичні факти (події, явища, процеси) з періодами; факти-події – з явищами, процесами; визначати послідовність історичних подій, явищ, процесів; • визначати-правильність застосування в історичному контексті вказаних термінів; 	<p>Суспільно-політичне життя України в 2005-2013 рр. Авторитарний режим Віктора Януковича. Революція Гідності. Небесна Сотня. Анексія Росією Криму. Агресія Росії проти України. Російсько-українська війна. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Реакція світової спільноти. Спроби мирного, врегулювання. Соціально-економічний розвиток України до і після 2014 р. Євроінтеграційний' поступ України: угода про асоціацію між Україною та ЄС. Режим безвізового в'їзду в країни ЄС для громадян України. Культура й духовність.</p>

Замінити «розпізнавати на картосхемі адміністративно-територіальні одиниці...» на

- називати, характеризувати, розпізнавати на-картосхемі; адміністративно-територіальні одиниці України (області, АРК, міста Київ, Севастополь); (розпізнавати -для осіб слабозорих, називати основні адміністративно-територіальні одиниці УСРР та зміни в устрої - для осіб незрячих);
- характеризувати перебіг державотворчих процесів в Україні впродовж останнього десятиліття; природу походження, рушійні сили та значення Євромайдану і революції Гідності; чинники формування громадянського суспільства в незалежній Україні; важливість для України політичної асоціації, економічної інтеграції та впровадження безвізового режиму з ЄС, діяльність та здобутки вказаних історичних діячів;
- визначати основні тенденції суспільного розвитку України за часів незалежності; основні тенденції та протиріччя соціально-економічного розвитку України в 2005-2008, 2008-2014 і після 2014 р.;
- пояснювати передумови, ознаки та наслідки агресії Росії проти України;
- сприймати та інтерпретувати різновидові історичні джерела, що стосуються теми.